

Tomasz Rembalski, Cezary Obracht-Prondzyński

Sprawozdanie z działalności Instytutu Kaszubskiego w 2014 roku

Acta Cassubiana 16, 398-416

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Tomasz Rembalski
Cezary Obracht-Prondzyński

Sprawozdanie z działalności Instytutu Kaszubskiego w 2014 roku

Siedziba Instytutu Kaszubskiego mieści się gdańskim Domu Kaszubskim, przy ul. Straganiarskiej 22–23. Zgodnie ze statutem, głównym celem Instytutu jest: „w nawiązaniu do potrzeb i oczekiwań społeczności kaszubskiej oraz tradycji badań kaszuboznawczych, organizowanie prac badawczych i popularyzowanie ich efektów, wzbogacanie i rozwijanie regionalnego ruchu kaszubsko-pomorskiego, integrowanie kaszubsko-pomorskiego środowiska naukowego oraz podejmowanie działań na rzecz jego rozwoju”. Cele te Instytut osiąga poprzez organizację konferencji i seminariów naukowych, tworzenie i realizowanie różnych programów badawczych, prowadzenie działalności wydawniczej, tworzenie zbiorów bibliotecznych, organizację wystaw, upamiętnianie osób zasłużonych dla kultury Kaszub i Pomorza, organizację podróży studyjnych, nawiązywanie kontaktów międzynarodowych oraz pomoc w rozwijaniu młodej kadry naukowej.

W roku sprawozdawczym Zarząd Instytutu Kaszubskiego działał w składzie:

- prof. dr hab. Józef Borzyszkowski – prezes
- prof. dr hab. Cezary Obracht-Prondzyński – wiceprezes
- prof. UG dr hab. Anna Kwaśniewska – skarbnik
- dr Tomasz Rembalski – sekretarz
- dr Miłoslawa Borzyszkowska-Szewczyk
- prof. dr hab. Andrzej Romanow
- prof. AP dr hab. Daniel Kalinowski

W skład Komisji Rewizyjnej wchodzi: prof. dr hab. Bolesław Hajduk, prof. dr hab. Mieczysław Nurek (przewodniczący) oraz prof. UG dr hab. Marek Cybulski. W minionym roku w poczet członków przyjęto 5 osób: dr. Janusza Mosakowskiego, prof. Jana Krefta, dr Witosławę Frankowską, dr Wojciecha Szramowskiego, dr Małgorzatę Klinkosz. Aktualnie Instytut Kaszubski liczy 128 członków.

Zebraania Zarządu w 2014 roku odbyły się trzykrotnie, w dniach: 13 lutego, 25 czerwca i 13 listopada.

Obsługę sekretariatu Instytutu Kaszubskiego do 31 sierpnia 2014 r. zapewniała p. Anna Kawalec, która ze względów rodzinnych (wyprowadzka z Gdańska)

musiała zrezygnować z pracy w Instytucie. W minionym roku staż w ramach umowy z Powiatowym Urzędem Pracy w Gdańsku odbyła (od 17 lutego do 16 sierpnia 2014 r.) p. Karolina Konkol, która od 18 sierpnia 2014 r. jest stałą pracownicą Instytutu. Ponadto staż w ramach umowy ze wspomnianym urzędem pełnił: p. Mateusz Babicki (od 25 sierpnia do 30 listopada 2014 r.).

* * *

Doroczne zebranie ogólne członków Instytutu odbyło się 25 kwietnia 2014 r. w Tawernie „Mestwin”, w Domu Kaszubskim. Spośród 117 członków Instytutu wzięty w nim udział 32 osoby. Nieobecność usprawiedliwiło 14 osób. Prezes prof. Józef Borzyszkowski poinformował o przyjęciu nowych członków w szeregi stowarzyszenia oraz poprosił, aby minutą ciszy uczczono zmarłych członków Instytutu: prof. Andrzeja Zbierskiego oraz prof. Brunona Synaka.

W drugiej części swojego wystąpienia, podczas zebrania walnego członków, prezes omówił działalność naukową IK, w tym zorganizowane konferencje. Podkreślił, iż w minionym roku dobrze układała się współpraca ze Zrzeszeniem Kaszubsko-Pomorskim oraz instytucjami samorządowymi. Ważnym tego dowodem, zdaniem prezesa, było zorganizowanie wspólnie z Urzędem Miasta Gdańska oraz ZK-P wyjazdu na Targi Książki w Krakowie, gdzie zaprezentowano specjalne stoisko kaszubsko-gdańskie (w ramach Salonu „Małe Ojczyzny”) oraz bogaty program naukowy – liczne referaty, prezentacje, dyskusje oraz promocje różnorodnych wydawnictw o tematyce gdańskiej, kaszubskiej i pomorskiej. Był także bogaty program artystyczny.

Prezes podkreślił, że wyjazd ten zaowocował nowymi zadaniami, w tym m.in. inicjatywą uczczeniem pamięci Stefana Ramuła poprzez renowację jego nagrobka. Doszło również do bliższej współpracy z Podhalanami i Krakowiakami, którzy także włączyli się do tej inicjatywy.

W dalszej części swojego wystąpienia prezes J. Borzyszkowski zaznaczył, iż najważniejszą dla Instytutu Kaszubskiego jest działalność wydawnicza. Podkreślił przy tym, iż autorzy nie pobierają honorariów poza nielicznymi wyjątkami, kiedy środki takie uda się zdobyć w ramach grantu. Przy tej okazji zwrócił też uwagę, że część środków na wydawnictwa udawało się uzyskać dzięki wsparciu samorządów. Prezes wspominał także o ważnej współpracy z Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie. W niedługim czasie powinien ukazać się kolejny tom w serii *Pro memoria*, poświęcony Izabelli Trojanowskiej, zawierający m.in. katalog jej spuścizny.

Następnie prezes poruszał inne zagadnienia, ważne z punktu widzenia działalności IK, m.in. związane z czasopismem „Acta Cassubiana”, które uzyskało w minionym roku 4 punkty na liście ministerialnej. Poinformował również o działaniach na rzecz uruchomieniu kierunku etnofilologia kaszubska na UG, o współpracy z Gminnym Ośrodkiem Kultury w Główniczach, w ramach której przygotowano konferencję o dziejach gminy Głównyce i okolicy oraz o innych przed-

siewięciach, o których pisano w sprawozdaniu dostarczonym członkom przed zebraniem walnym.

W następnym punkcie prof. Cezary Obracht-Prondzyński przedstawił sprawozdanie finansowe za 2013 r., dając doń obszerny komentarz. Zaznaczył m.in., że dotacje z różnych źródeł, w tym najwięcej z Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji, stanowią łącznie 45 proc. budżetu Instytutu. Nie zwiększył się jednak udział honorariów i pensji dla pracowników w kosztach. Rosną natomiast koszty obsługi księgowej. Główne dochody pochodzą ze sprzedaży wydawnictw IK, choć ta sprawa coraz większe trudności. Sprzedaż odbywa się głównie poprzez Internet.

Po dyskusjach nad sprawozdaniami Zarząd Instytutu uzyskał w głosowaniu absoltorium za rok 2013. Następnie odbyła się dyskusja nad planem pracy.

* * *

Największym wydarzeniem i sukcesem naukowym Instytutu Kaszubskiego w 2014 roku było uzyskanie grantu w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki. Tytuł projektu określa też zarazem jego temat i cel, a jest nim przygotowanie czterech tomów historii Kaszubów: *Historia Kaszubów w dziejach Pomorza*. T. II: *Czasy nowożytne (1525–1806)*. T. III: *Wiek XIX (1806/1815–1919/1920)*. T. IV: *Kaszubi w II RP i w czasie II wojny światowej (1920–1939–1945)*. T. V: *Dzieje najnowsze (po 1945 r.)*. Głównymi wykonawcami są: prof. Zygmunt Szulcka, który przygotowuje tom II, prof. Józef Borzyszkowski (zarazem kierownik projektu) odpowiedzialny za tom III i IV oraz prof. Cezary Obracht-Prondzyński, który będzie autorem tomu V. Swój udział w projekcie będzie też miało pięciu młodych badaczy, którzy przygotują opracowania cząstkowe, wykorzystane następnie przy tworzeniu syntezy. Projekt trwał będzie w latach 2014–2018, a jego wartość to 578.400 zł.

* * *

Istotnym aspektem działalności Instytutu w 2014 roku były konferencje i seminaria naukowe. Już 26 lutego 2014 r. w Bibliotece Publicznej Gminy Wejherowo im. Aleksandra Labudy w Bolszewie odbyła się konferencja naukowa *Lech Bądkowski – trzydzieści lat później*, którą zorganizowano dla uczczenia 30. rocznicy śmierci pisarza i działacza kaszubskiego. Jej organizatorami byli: Instytut Kaszubski w Gdańsku, Gmina Wejherowo, Akademia Pomorska w Słupsku, Biblioteka Publiczna Gminy Wejherowo im. Aleksandra Labudy w Bolszewie, Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie Oddział w Gdyni, Europejskie Centrum Solidarności, Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie oraz Miłosława Kosmulska – wnuczka Lecha Bądkowskiego. Podczas sesji wygłoszono następujące referaty: Andrzej Busler *Kaszuby w życiu Lecha Bądkowskiego*, Anna Flisikowska *Lecha Bądkowskiego wizerunek utrwalony w dokumentach archiwalnych ZLP*, Zuzanna Szwedek-Kwiecińska *Motyw kobiety w powieściach historycznych Lecha Bądkowskiego*, Miłosława Kosmulska *Przemiany w języku literackim*

Lecha Bądkowskiego, Krzysztof Korda *Lech Bądkowski i jego środowisko a Solidarność*, Daniel Kalinowski *Paraboliczność prozy Lecha Bądkowskiego*, Jowita Kęcińska-Kaczmarek *Dlaczego akurat „Pieśń o miłosnym wieńcu”?*, Maciej Tamkun *Inspiracje malarskie powieścią Lecha Bądkowskiego „Pieśń o miłosnym wieńcu”* oraz Ewa Lewna *Stefan Fikus jako poeta*.

Przy współpracy Instytutu Kaszubskiego, Pracowni Historii Pomorza i Krajów Nadbałtyckich Instytutu Historii UG oraz Gminnego Ośrodka Kultury w Głównych w dniu 7 czerwca 2014 roku w Głównych zorganizowano konferencję *Dzieje gminy Głównice i okolic, a teraźniejszość i dziedzictwo kulturowe jej mieszkańców*. W jej trakcie wygłoszono trzy referaty: Eugeniusz Wiązowski *Głównice – centrum środkowo-pomorskiej Cassubii a działalność Księży Salezjanów po 1945 roku*, Miłoslawa Borzyszkowska-Szewczyk, *Christian Graf von Krockow z Rumbaska i jego obraz rodzinnej ziemi kaszubsko-pomorskiej* oraz Józef Borzyszkowski *Śladami Floriana Ceynowy z Przysierska i Aleksandra Hilferdinga z Petersburga. Tożsamość mieszkańców Głównic dawniej i dziś*.

Dnia 12 września 2014 roku w Kołobrzegu odbyła się konferencja popularnonaukowa „Śledź a sprawa polska”, której celem było przybliżenie znaczenia i roli śledzi w aspekcie kulturalnym, historycznym, jak i ekonomicznym. Instytut Kaszubski reprezentował dr Andrzej Chludziński, który był kierownikiem konferencji oraz wygłosił referat *Śledź w języku*. Organizatorami było Muzeum Oręża Polskiego w Kołobrzegu, a partnerami: Zarząd Portu Morskiego w Kołobrzegu, Kołobrzaska Lokalna Grupa Rybacka, Wydawnictwo JASNE, Towarzystwo Przyjaciół Muzeum Oręża Polskiego w Kołobrzegu oraz Laboratorium Pomysłów.

W dniach 17–21 września 2014 roku w Szczecinie, pod patronatem honorowym Prezydenta RP, odbył się XIX Powszechny Zjazd Historyków Polskich pod hasłem „Polska–Bałtyk–Europa”. Wśród licznie przybyłych historyków znaleźli się również członkowie Instytutu Kaszubskiego, a gospodarzem był Rektor Uniwersytetu Szczecińskiego i zarazem członek IK prof. Edward Włodarczyk. W ramach sympozjum „Tzw. Ziemie Odzyskane w granicach państwa polskiego. Specyfika przemian po 1945 roku” referaty wygłosili: prof. Kazimierz Kozłowski *Wokół specyfiki polonizacji Pomorza Zachodniego po 1945 roku* i prof. Józef Borzyszkowski *Gdańsk i Kaszuby–Pomorze nad Wisłą a Wielkie Pomorze po 1945 roku*. Z kolei prof. Witold Molik z referatem *Stan i propozycje badań nad dziejami ziemiaństwa na ziemiach polskich w okresie zaborów* oraz dr Tomasz Rembalski z koreferatem *Drobna szlachta kaszubska w świetle literatury naukowej, popularnonaukowej oraz o charakterze źródłowym* wzięli udział w sympozjum „Od Zjazdu w Łodzi do Zjazdu w Szczecinie. Bilans badań nad dziejami ziemiaństwa na ziemiach polskich XIX wieku”. Na sympozjum „Znaczenie gospodarcze regionu Bałtyku XVI–XXI wiek” referaty wygłosili: prof. Andrzej Groth *Angielska Kompania Wschodnia w handlu bałtyckim*, dr hab. prof. US Bolesław Hajduk *Współpraca i konkurencja w polsko-skandynawskich relacjach gospodarczych w okresie międzywojennym XX wieku*, dr hab. prof. UG Arnold Kłoczyński *Poli-*

tyczne i gospodarcze aspekty relacji polsko-szwedzkich po 1945 roku oraz prof. Zygmunt Szultka *Porty brandenbursko-pruskie w handlu bałtyckim*. Dr hab. prof. UG Arnold Kłonczyński wziął również udział w sympozjum „Bałtyk jako miejsce pamięci w edukacji historycznej”, gdzie wygłosił referat *Bałtyk w edukacji krajów skandynawskich*.

Tradycyjnie, jak co roku, w dn. 20 września 2014 roku w Wiejskim Domu Kultury w Buczku Wielkim na Krajnie odbyła się XVII Buczkowska Konferencja Naukowa pt. „85 lat szkół polskich na Złotowszczyźnie”, której organizatorem byli „Krajniacy” – Oddział Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego w Wielkim Buczku oraz Instytut Kaszubski w Gdańsku. W bogatym programie, oprócz wystąpień artystycznych, czy prezentacji szkół, znalazły się także referaty, które wygłosili: prof. Józef Borzyszkowski *Ks. Patron Bolesław Domański a szkolnictwo polskie w Niemczech*, prof. Michał Kokowski (PAN Kraków) *Migracje nauczycieli z i na Krajnę w latach 1929–1939* oraz prof. Jowita Kęcińska-Kaczmarek *Działalność polskich szkół Złotowszczyzny w świetle dokumentacji finansowej*.

Tydzień wcześniej podczas X Kongresu Stowarzyszeń Regionalnych, który odbył się w dniach 11–13 września 2014 roku w Bydgoszczy, Instytut Kaszubski reprezentował prof. Cezary Obracht-Prondzyński, który wygłosił referat pt. *Cóż regionalistom po samorządach i na cóż w samorządach regionalności? Rzecz o związkach oczywistych, koniecznych i zazwyczaj trudnych*

Ogłoszonemu przez Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie „Roku Mrongowiusza” (2014), towarzyszyło szereg uroczystości i konferencji, w których zaangażowani byli członkowie Instytutu Kaszubskiego. Dnia 24 września 2014 r. w Olsztynku odbyła się konferencja naukowa *Krzysztof Celestyn Mrongowiusz w 250. rocznicę urodzin*, na której referat wygłosił m.in. prof. Józef Borzyszkowski *Mrongowiusz a Kaszubi* oraz dr Jan Chłosta *Przysłowia w słownikach Mrongowiusza*. Z kolei w ramach XI Lęborskiego Tygodnia Kultury Chrześcijańskiej w dn. 16 października odbyła się konferencja pt. *Krzysztof Celestyn Mrongowiusz: propagator języka polskiego, prekursor badań kaszubologicznych, kaznodzieja polsko-ewangelicki – w 250. rocznicę urodzin*. Referat zaprezentował prof. Zygmunt Szultka: *Kaszubskie zainteresowania i badania pastora Krzysztofa C. Mrongowiusza*, a pod nieobecność prof. Jerzego Tredera jego referat został odczytany (tytuł: *Mól K.C. Mrongòwiusza w dziejach Kaszëbów i jich jãzëka*).

W dniach 28 i 29 września 2014 roku w Szczecinie odbyły się podwójne uroczystości: 20-lecia miejscowego oddziału ZK-P oraz „Roku Gryfa”, ogłoszonego przez sejmik województwa zachodniopomorskiego z okazji 800-lecia pojawienia pierwszy raz tego symbolu na dokumencie z 1214 roku. Głównym punktem uroczystości była konferencja naukowa pt. *Znak Gryfa, Gryfici i ich pomorskie dziedzictwo*. Wśród prelegentów, obok profesorów Radosława Gazińskiego i Edwar-da Rymara, byli także członkowie Instytutu Kaszubskiego, profesorowie Zygmunt Szultka (referat pt. *Ludność rodzima na Pomorzu Zachodnim*) i Cezary Obracht-Prondzyński (referat pt. *Pomorskie dziedzictwo Gryfitów we współczesnej Polsce*).

Dnia 23 października 2014 roku na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego odbyło się kolejne seminarium organizowane przez Forum Dialogu Publicznego z siedzibą w Olsztynie wspólnie z Fundacją im. Róży Luksemburg z siedzibą w Warszawie. Tym razem było ono poświęcone znaczeniu uczestnictwa organizacji mniejszości narodowych i etnicznych w procesach polityki krajowej na szczeblu centralnym, regionalnym i lokalnym. Mgr Mateusz Babicki, reprezentujący Instytut Kaszubski, przedstawił najważniejsze informacje zawarte w raportach „Watchdog na Kaszubach” Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego. Poświęcone były one kontroli realizacji przez władze samorządowe i placówki edukacyjne w województwie pomorskim prawa do nauczania w języku kaszubskim oraz prawa do posługiwania się językiem kaszubskim w kontaktach urzędowych i umiejscawiania tablic informacyjnych w tym języku. Wspomniał on również o uruchomieniu studiów na kierunku etnofilologia kaszubska na Uniwersytecie Gdańskim.

W dniu 18 listopada 2014 roku w Zachodniopomorskim Urzędzie Wojewódzkim w Szczecinie miała miejsce konferencja naukowa pt. „Mniejszości narodowe i etniczne w województwie zachodniopomorskim – historia i teraźniejszość”. Jej organizatorami byli Wojewoda Zachodniopomorski oraz podległa mu Pełnomocnik do spraw Mniejszości Narodowych i Etnicznych w Województwie Zachodniopomorskim. Dodatkowo swój patronat nad konferencją objął Minister Administracji i Cyfryzacji. Wśród licznych przedstawicieli mniejszości narodowych i etnicznych z terenu województwa zachodniopomorskiego Ukraińców, Niemców, Romów, Żydów, Rosjan i Litwinów obecni byli również reprezentanci społeczności języka regionalnego – Kaszubów w rozumieniu ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz języku regionalnym – mgr Mateusz Babicki z Instytutu Kaszubskiego w Gdańsku, a jednocześnie doktorant w Instytucie Politologii UG oraz dr Ryszard Stoltmann z Oddziału ZK-P w Szczecinie. Mateusz Babicki wygłosił referat o kaszubskiej przeszłości terenów całego dzisiejszego Pomorza Zachodniego oraz landu Meklemburgia-Pomorze Przednie.

Przy współdziałaniu Instytutu Kaszubskiego, Zakładu Antropologii Literatury i Badań Kaszubsko-Pomorskich Akademii Pomorskiej w Słupsku i Muzeum Zachodniokaszubskiego, 19 listopada 2014 roku w Bytowie, odbyła się XIII Konferencja Kaszuboznawcza pt. *Stefan Fikus i zachodnie rubieże Kaszub*. Referaty wygłosili m.in: prof. Józef Borzyszkowski, *Stefan Fikus i działalność Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego*, prof. Tomasz Derlatka, *Cechy stylistyczne prozy wspomnieniowej Stefana Fikusa*, prof. Daniel Kalinowski (który pełnił też rolę kierownika naukowego konferencji), *Dramaturgia Stefana Fikusa. Rekonesans*, dr Joanna Schodzińska, *Stefan Fikus wśród lęborskich braci – historyków* i dr Hanna Makurat, *Język powieści „Pojmańczie” Stefana Fikusa*.

W dniach 24–25 listopada 2014 roku w Zamku Książąt Pomorskich, siedzibie Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku odbyła się XIII Konferencja Kaszubsko-Pomorska *Kulturowe konteksty pamięci Pomorzan*. Współorganizatorami

konferencji byli: Muzeum Wsi Słowińskiej w Klukach. Oddział Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku, Instytut Kaszubski oraz Zakład Antropologii Społecznej Instytutu Filozofii, Socjologii i Dziennikarstwa Uniwersytetu Gdańskiego. Kierownictwo naukowe konferencji objął prof. Cezary Obracht-Prondzyński. Wśród ponad trzydziestu wygłoszonych referatów były także te przygotowane przez członków Instytutu: dr Miłoslawa Borzyszkowska-Szewczyk *Literatura jako medium pamięci. Teksty autobiograficzne o doświadczeniu Pomorza*, prof. Zygmunt Szultka *Pastorzy kaszubskiego obszaru językowego Pomorza Zachodniego w pamięci wiernych*, dr Janusz Mosakowski *Konrad Leczkow w sieci Pomorzan*, prof. Daniel Kalinowski *Kreatywne przypomnienie. Mieczysława Abramowicza literatura o Żydach*, dr Elżbieta Bugajna *Pamięć zapisana w poezji*, dr Andrzej Chłudziński *Pamięć i niepamięć w nazewnictwie pomorskim*, prof. Marek Cybulski *Kaszubska pamięć zbiorowa w świetle „Słownika gwar kaszubskich na tle kultury ludowej” ks. Bernarda Sychty*, dr Tomasz Rembalski *Szlachecki rodowód w pamięci wybranych rodzin kaszubskich dawniej i obecnie*, dr Magdalena Izabella Sacha *Pamięć o bohaterze – Antoni Abraham jako „miejsce pamięci” Kaszubów*, prof. Miloš Režničák *Pamięć i tożsamości ponowoczesne w kontekście regionalnym – próba perspektywy środkowo-europejskiej*, prof. Cezary Obracht-Prondzyński *Pamięć a praktyki kulturowe Pomorzan: symbioza czy konflikty?*

Dzień później, 26 listopada 2014 roku w Filii Nr 1 Biblioteki Publicznej Gminy Wejherowo im. Aleksandra Labudy w Bolszewie odbyła się konferencja popularnonaukowa *Poznać, zrozumieć przeszłość i terażniejszość Kaszubów – wybrane zagadnienia*. Jej organizatorami, obok Instytutu Kaszubskiego, byli Wójt Gminy Wejherowo, Akademia Pomorska w Słupsku, Biblioteka Publiczna Gminy Wejherowo, Zarząd Główny ZK-P, ZK-P Oddział Reda, Koło Pasji Twórczych oraz Bałtyckie Stowarzyszenie Marynistów „Mare Nostrum”. Referaty wygłosili: Maciej Tamkun *Świętopelk II Wielki – wybitny pomorski władca, wojownik i profeta*, Bogusław Breza *Kaszubi a powrót Pomorza do Polski w 1920 r.*, Edward Breza *„Słownik gwar kaszubskich” ks. dra Bernarda Sychty ukoronowaniem leksykografii kaszubskiej*, Tadeusz Linkner *Twórczego dzieła Sędzickiego – „Gadka o grajku Januszu Skwierku”*, Adela Kuik-Kalinowska *Kaszubskie kobiety Anny Łajming*, Krzysztof Sławski *Kaszubi a lokalne elity polityczne (przypadek Wejherowa)*, Daniel Kalinowski *Florian Ceynowa – twórca wskazujący drogę*, Łukasz Grzędzicki *Prawny aspekt funkcjonowania języka regionalnego na Kaszubach – od teoretycznych możliwości do praktyki w społecznościach lokalnych*. Podczas konferencji miała również miejsce promocja książki *Lech Bądkowski – 30 lat później*, zredagowanej przez Janinę Borchmann i Miłosławę Kosmuską oraz otwarcie wystawy *Wybrane odsłony z historii Kaszubów*.

Dnia 17 grudnia 2014 roku w Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie odbyła się konferencja pt. *Tłumaczenia z kaszubskiego. Osoby, techniki i perspektywy*. Duża część referatów została wygłoszona przez członków Instytutu Kaszubskiego, wśród nich m.in.: Jerzy Treder *Czeskie tłumaczenia*

czenia z kaszubskiego, Adela Kuik-Kalinowska Ferdinand Neureiter jako tłumacz języka kaszubskiego, Daniel Kalinowski Autorskie tłumaczenia z kaszubskiego na inne języki. Cele pragmatyczne czy artystyczne? Czy Tomasz Derlatka Bilingwalna proza autorów kaszubskich a teoria przekładu (wybrane problemy).

Dużym przedsięwzięciem, o charakterze naukowym i animacyjnym, będącym kontynuacją z 2013 roku, jakie zrealizował Instytut Kaszubski, była *Pomorska debata o kulturze*. Cały projekt koordynował prof. Cezary Obracht-Prondzyński. Pierwsze spotkanie (26 czerwca 2014) w nowym cyklu poświęcone było *Pomorskiej kulturze pamięci*. Odbyło się ono na Uniwersytecie Gdańskim, moderatorem i autorem wprowadzenia był prof. Cezary Obracht-Prondzyński. W dyskusji panelowej udział wzięli: dr Miłoslawa Borzyszkowska-Szewczyk – germanistka, literaturoznawca, kierownik Pracowni Badań nad Narracjami Pamięci UG, dr Magdalena Lemańczyk – socjolog, zajmuje się badaniami nad mniejszością niemiecką na Pomorzu oraz tożsamością gdańszczyzan, dr Justyna Liguz – historyk, kieruje Pracownią Regionalną działającą w ramach Kwidzyńskiego Centrum Kultury oraz Violetta Tkacz-Laskowska – etnograf, pracuje w Muzeum Wsi Słowińskiej w Klukach. Partnerami projektu były: Pracownia Historii Pomorza i Krajów Nadbałtyckich UG, Pracownia Badań nad Narracjami Pamięci UG oraz Zakład Antropologii Społecznej Instytutu Filozofii, Socjologii i Dziennikarstwa UG.

Drugie spotkanie odbyło się także na Uniwersytecie (22 września 2014), a jego temat brzmiał: *Pomorskie rzeczy – przedmioty, materialność, „dotykalność”*. Moderatorką i autorką wprowadzenia do dyskusji była dr Katarzyna Kulikowska, natomiast partnerami były: Oddział Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego w Gdańsku, Muzeum Narodowe w Gdańsku, Oddział Etnografii, Muzeum Zachodniokaszubskie w Bytowie oraz Zakład Antropologii Społecznej Instytutu Filozofii, Socjologii i Dziennikarstwa UG. W dyskusji panelowej udział wzięli: Wiktoria Blacharska, etnolog, kierownik Oddziału Etnografii Muzeum Narodowego w Gdańsku, Piotr Dziekanowski, redaktor naczelny „Kuriera Bytowskiego”, współinicjator przedsięwzięcia pn. *Kaszëbsczi Króm*, dr arch. Ksenia Piątkowska i mgr inż. arch. Piotr Smolnicki, współautorzy projektu rozwiązań przestrzennych na potrzeby infrastruktury turystycznej szlaków turystycznych regionu pomorskiego w ramach projektu *Wzornictwo regionalne – laboratorium przyszłości* realizowanego na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego oraz dr Tomasz Siemiński, etnolog, dyrektor Muzeum Zachodniokaszubskiego w Bytowie.

Trzecie z kolei spotkanie, które odbyło się w Muzeum Narodowym w Gdańsku w dniu 9 października 2014, miało poszerzoną formułę. Ponieważ tematem przewodnim było niematerialne dziedzictwo kulturowe Pomorza spotkanie zaczęło się od podpisania Listu Intencyjnego dotyczącego badania, dokumentowania, ochrony i popularyzacji tegoż dziedzictwa, podpisanego przez Marszałka Województwa Pomorskiego – Mieczysława Struka, Rektora Uniwersytetu Gdańskiego – prof. Bernarda Lammka, Dyrektora Muzeum Narodowego w Gdańsku – Wojciecha Bonisławskiego oraz Prezesa Instytutu Kaszubskiego – prof. Józefa Borzyszk-

kowskiego. Po podpisaniu listu zebrani obejrzeni film o zmarłym niedawno artyście Józefie Chełmowskim autorstwa Andrzeja Dudzińskiego. Po przerwie wygłoszono dwa referaty: Joanna Cicha-Kuczyńska (Radca Ministra, Departament Ochrony Zabytków, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego): *Rola i zadania państwa w zakresie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz realizacji Konwencji UNESCO 2003*, Katarzyna Sadowska-Mazur (Narodowy Instytut Dziedzictwa): *Rola Narodowego Instytutu Dziedzictwa w ochronie dziedzictwa niematerialnego*. Po referatach, odbywała się dyskusja panelowa, do której wprowadzeniem była prezentacja przygotowana przez prof. Annę Kwaśniewską i dr Katarzynę Kulikowską. W dyskusji panelowej udział wzięli, oprócz referentek: Dawid Gonciarz, Kierownik Muzeum Wsi Pomorskiej w Swołowie, muzyk, animator kultury oraz Iwona Świątosławska, etnolog z Oddziału Etnografii Muzeum Narodowego w Gdańsku. Partnerami w przygotowaniu tej odsłony Debaty byli: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Samorząd Województwa Pomorskiego w Gdańsku, Instytut Archeologii i Etnologii Uniwersytetu Gdańskiego, Narodowy Instytut Dziedzictwa, Muzeum Narodowe w Gdańsku, Muzeum Zachodniokaszubskie w Bytowie oraz Kaszubski Uniwersytet Ludowy we Wieżycy.

Czwarte spotkanie w ramach Debaty o Kulturze odbywało się na zamku bytowskim 23 października 2014 roku. Poświęcone było ono muzyce pomorskiej i towarzyszyło ważnemu wydarzeniu kulturalnemu, jakim był IV BytOffSky Festival. Wprowadzenie do dyskusji przygotował i dyskusję moderował Tomasz Fopke, dyr. Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie, które było też partnerem przy organizacji tegoż spotkania. Oprócz niego partnerami było także Muzeum Zachodniokaszubskie w Bytowie, Bytowskie Centrum Kultury oraz Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie. W dyskusji panelowej udział wzięli: prof. Anna Fiebig – doświadczony dyrygent chóralny, pedagog, wykładowca Akademii Muzycznej w Gdańsku, Dawid Gonciarz – etnograf, pracuje w Muzeum Wsi Pomorskiej w Swołowie, muzyk, poszukujący inspiracji w dawnej pomorskiej muzyce, Jolanta Rożyńska – dyrektor Wejherowskiego Centrum Kultury – Filharmonii Kaszubskiej, animator kultury, twórczyni nowoczesnej oferty kulturalnej, Jaromir Szroeder – pedagog, animator kultury, pracownik Muzeum Zachodniokaszubskiego w Bytowie, inicjator Festiwalu „Cassubia Cantat” oraz BytOffSky Festival, Olo Walicki – kontrabasista, kompozytor, producent muzyczny, twórca m.in. projektu muzycznego OW Kaszëbë oraz Natalia Cyrzan – animator kultury z Instytutu Kultury Miejskiej w Gdańsku.

Ostatnie debatowe spotkanie odbyło się 27 listopada 2014. Jego temat brzmiał: *Institucje kultury – hegemon czy służka?* Autorem wprowadzenia i moderatorem był Piotr Zbieranek z Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową oraz prof. Cezary Obracht-Prondzyński, a partnerami organizacyjnymi był Instytut Kultury Miejskiej, Kaszubski Uniwersytet Ludowy oraz Nadbałtyckie Centrum Kultury. W dyskusji panelowej udział wzięli: Bronisława Dejna, animatorka kultury pracująca przez wiele lat w Nadbałtyckim Centrum Kultury, Anna Czekanowicz-Drażewska,

WOJEWÓDZTWO POMORSKIE

UNIWERSYTET GDAŃSKI

Muzeum
Narodowe
w Gdańsku

Gdańsk, 9 października 2014 roku

LIST INTENCYJNY

w sprawie współpracy w zakresie
dokumentowania i badania niematerialnego dziedzictwa kulturowego Pomorza
oraz upowszechniania wiedzy o nim

Intencją Stron *Listu Intencyjnego* jest opracowanie *Regionalnego programu ratowania, dokumentowania, badania i upowszechniania niematerialnego dziedzictwa kulturowego Pomorza*. Program ma mieć charakter przedsięwzięcia sieciowego, opartego na współpracy środowisk: samorządowego, naukowego, kulturalnego i pozarządowego.

Strony niniejszego Listu:

- 1) **Województwo Pomorskie** z siedzibą w Gdańsku, reprezentowane przez Mieczysława Struka – Marszałka Województwa Pomorskiego
- 2) **Uniwersytet Gdański** z siedzibą w Gdańsku, reprezentowany przez prof. dr. hab. Bernarda Lammka - Rektora Uniwersytetu Gdańskiego
- 3) **Muzeum Narodowe** z siedzibą w Gdańsku, reprezentowane przez Wojciecha Bonisławskiego – Dyrektora Muzeum
- 4) **Instytut Kaszubski** z siedzibą w Gdańsku, reprezentowany przez prof. dr. hab. Józefa Borzyszkowskiego – Prezesa Stowarzyszenia

- kierując się zapisami Konwencji UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, ratyfikowanej przez Polskę w 2011 roku,
- odwołując się do pomorskich tradycji i doświadczeń w zakresie wspólnych działań na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego,
- uwzględniając bogactwo i różnicowanie tegoż dziedzictwa,
- uznając potrzebę jego rzetelnego rozpoznania naukowego, opisanie, udokumentowania i upowszechniania,
- kierując się poczuciem współodpowiedzialności za stan jego zachowania i troską o przekazanie go następnym pokoleniom,

postanawiają:

po pierwsze

Zainicjować i zrealizować szeroki program badań nad niematerialnym dziedzictwem kulturowym Pomorza w całym jego historycznym i współczesnym zróżnicowaniu, obejmujący aspekty:

- terytorialny (historyczno-kulturowe subregiony Pomorza oraz społeczności lokalne),

- grupowy (wspólnoty, które żyją w zwartych zbiorowościach, jak i rozproszone; autochtoniczne, jak i migracyjne; mniejszościowe, jak i składające się na społeczność polską Pomorza, uwzględniając także jej zróżnicowane korzenie regionalne),
- indywidualny (twórcy i ich biografie),
- przedmiotowy (np. muzyka, pamięć, obrzędy, obyczaje, rytuały, tradycje i przekazy ustne etc.),
- realny i wirtualny (sposoby przedstawiania, powielania i dokumentowania niematerialnego dziedzictwa kultury w sieci),
- instytucjonalny (procesy instytucjonalizacji w ochronie i upowszechnianiu niematerialnego dziedzictwa kultury).

po drugie

W oparciu o przeprowadzone badania oraz już posiadane zasoby wiedzy utworzyć stałe i nieustannie uzupełniane oraz rozwijane archiwum niematerialnego dziedzictwa kulturowego Pomorza. Dziedzictwo to ujmowane jest tu w sposób ciągły, jako niekończące się cykle tworzenia i reinterpretowania posiadanych dóbr kultury.

po trzecie

Strony wyrażają wolę inspirowania i wspólnego realizowania różnorodnych projektów, mających na celu upowszechnianie wiedzy oraz rozwijanie kulturowych praktyk, służących popularyzacji niematerialnego dziedzictwa kulturowego Pomorza.

W dziedzictwie tym strony widzą bardzo ważny zespół wartości, służący budowie poczucia tożsamości regionalnej wspólnoty. A jednocześnie postrzegają go jako istotny zasób promocyjny, mogący służyć budowaniu atrakcyjnej marki regionu.

po czwarte

Strony dołożą wszelkich starań, by wspierać lokalne i środowiskowe inicjatywy oraz przedsięwzięcia, mające na celu odnowę, rewitalizację, adaptację oraz popularyzację niematerialnego dziedzictwa kulturowego Pomorza.

Strony niniejszego Listu Intencyjnego deklarują otwartość na różnorodne środowiska i zapraszają je do współpracy na rzecz ochrony i upowszechniania pomorskiego dziedzictwa kulturowego.

po piąte

Szczególną uwagę Strony poświęcą działaniom edukacyjnym, które winny wprowadzać młode pokolenia w unikatowe i specyficzne pomorskie dziedzictwo kulturowe.

po szóste

Strony będą czynić starania, by wyjątkowe walory niematerialnego dziedzictwa kulturowego Pomorza zostały należycie wyeksponowane i spopularyzowane w Polsce, jak i poza jej granicami. W tym celu Strony deklarują rozwijanie szerokiej współpracy z różnymi środowiskami i instytucjami krajowymi i zagranicznymi, sukcesywnie poszerzając sieć kulturalnej kooperacji.

po siódme

W celu realizacji niniejszego Listu Intencyjnego, Strony będą podejmować wszelkie prawne i faktyczne działania, niezbędne do wykonania wymienionych w nim postulatów. W tym celu Województwo Pomorskie wskazuje Muzeum Narodowe w Gdańsku – samorządową instytucję kultury, która w sposób ciągły będzie inspirowała, koordynowała, opiniowała i wspierała realizację celów założonych w niniejszym Liście Intencyjnym.

po ósme

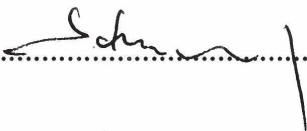
Niniejszy List stanowi wyraz woli podjęcia współpracy przez Województwo Pomorskie, Uniwersytet Gdański, Muzeum Narodowe oraz Instytut Kaszubski i nie rodzi zobowiązań finansowych dla żadnej z nich.

po dziewiąte

Strony zgodnie wyrażają wolę rozszerzenia zakresu współdziałania wynikającego z bieżących potrzeb przy realizacji ustaleń niniejszego dokumentu.

Niniejszy List Intencyjny sporządzono w czterech jednobrzmiących egzemplarzach, po jednym dla każdej ze Stron.

Województwo Pomorskie

.....

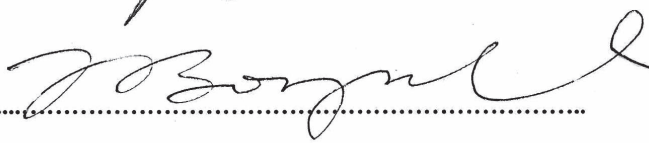
Uniwersytet Gdański

.....

Muzeum Narodowe

.....

Instytut Kaszubski

.....

dyrektor Biura Prezydenta Gdańska ds. Kultury, Alicja Gajewska, dyrektor Fabryki Sztuk w Tczewie, Beata Jaworowska, wicedyrektor Departamentu Kultury Urzędu Marszałkowskiego oraz Andrzej Stelmasiewicz z Fundacji *Wspólnota Gdańska*. Należy jeszcze podkreślić, że spotkanie rozpoczęło się od prezentacji najnowszego numeru kwartalnika „Kultura Współczesna”, której dokonał prof. Waldemar Kuligowski z UAM (z tego też względu kolejnym partnerem było Narodowe Centrum Kultury jako wydawca pisma).

W ramach Festiwalu Kultury Polskiej w Gryfii Referent ds. Kultury dr Magdalena Gebala wraz z Andrzejem Hoją zorganizowali w dniu 25 listopada 2014 Wieczór Kaszubski w Pomorskim Muzeum Krajowym, zatytułowany „Die Kaschubei – Erinnerung, Raum, Identität”. W ramach spotkania dr Miłósława Borzyszkowska-Szewczyk przedstawiła odczyt „Kaszubi. Między stereotypem a rzeczywistością”. Następnie odbyła się projekcja filmu „Relacja biograficzna Gertrudy Kowalik” (reż. Andrzej Hoja). Po filmie miała miejsce dyskusja panelowa, w której wzięli udział Miłósława Borzyszkowska-Szewczyk, dr Christian Pletzing (Academia Baltica, IK) i Roland Borchers (Freie Universität Berlin).

* * *

W 2014 roku Instytut Kaszubski, samodzielnie lub we współpracy z różnymi instytucjami, wydał 10 pozycji książkowych. Są to:

- Anna Łajming, *Childhood / Dzieciństwo. Memoirs / Wspomnienia I*, tłum. Blanche Krbeček i Stanisław Frymark, przedmowa Józef Borzyszkowski, Gdańsk 2014, ss. 536
- Frank Meisler, *Zaułkami pamięci. Gdańsk – Londyn – Jaffa*, tłum. Agata Teperek i Andrzej Szewczyk, oprac. Miłósława Borzyszkowska-Szewczyk, seria: *Stegnami pomorskiego pogranicza*, Gdańsk 2014, ss. 344
- Paweł Dziański, *Raptularzyk z początków Trzeciego Tysiąclecia*, Gdańsk 2014, ss. 164
- Konrad Kaczmarek, *Na skraju puszczy*, Gdańsk–Wielki Buczek 2014
- Roman Klebba, *Z Klanina w świat – między Gdańskiem a Gdynią. Wspomnienia*, oprac. Tomasz Rembalski i Józef Borzyszkowski, wstęp Józef Borzyszkowski, Gdańsk–Gdynia 2014, ss. 536 (wspólnie z Muzeum Miasta Gdyni)
- „Acta Cassubiana”, t. XVI, Gdańsk 2014
- Franciszek Sędzicki, *Utwory kaszubskie*, opr. Marek Cybulski, Daniel Kalinowski, Joanna Schodzińska, seria *Biblioteka Pisarzy Kaszubskich*, t. 9, Gdańsk 2014
- Hanna Makurat, *Jinterferencjowe przejinaczi u bilingwalnëch lëdzy w kaszëbsczi spoleznie*, Gduńsk 2014
- *Pomorska debata o kulturze: kultura na pograniczu – pogranicza kultury*, redakcja Cezary Obracht-Prondzyński, Katarzyna Kulikowska, Gdańsk 2014
- „Kaszubskie Jeruzalem”. *Z dziejów wsi i gminy Głównyce*, red. Józef Borzyszkowski, Gdańsk 2014 (wspólnie z Uniwersytetem Gdańskim)

Kilka następnych pozycji znajduje się w opracowaniu redakcyjnym, a ich wydanie planowane jest na 2015 rok.

* * *

Okazją do prezentacji wydawnictw i pracy Instytutu były promocje. Jedno z pierwszych spotkań odbyło się w Domu Kaszubskim w Gdańsku, 13 lutego 2014 roku, podczas którego promowano dwie książki: Pawła Dzianisza *Brulion hipochondryka czyli o szlachetnym zdrowiu więcej niż mendel inności* oraz *Pro memoria Jan Piepka (1926–2001)*, w opracowaniu, komentarzami i wstępem Józefa Borzyszkowskiego. Laudację wygłosił prof. Cezary Obracht-Prondzyński.

W Tawernie „Mestwin”, 27 marca 2014 roku, odbyła się prezentacja książek z serii *Moja Biblioteka Mazurska*, która stanowiła doskonałą okazję do porównania pracy wydawniczej na Mazurach i Kaszubach. Spotkanie z wydawcą i autorem wielu mazurskich książek, Waldemarem Mierzwą, zorganizowała dr Miłosława Borzyszkowska-Szewczyk, a poprowadził prof. Cezary Obracht-Prondzyński.

Dnia 2 kwietnia 2014 r. w Wielkim Buczku miała miejsce promocja książki Konrada Kaczmarka *Na skraju puszczy*.

W tym samym miesiącu (25 kwietnia) w Domu Kaszubskim w Gdańsku, przy okazji zebrania walnego członków Instytutu Kaszubskiego, odbyła się promocja najnowszego tomu serii *Biblioteki Pisarzy Kaszubskich*, czyli Jana Trepczyka, Aleksandra Labudy, Jana Rompskiego, Stefana Bieszka, Franciszka Gruczy i Feliksa Marszałkowskiego *Poezja zrzeszyńców* oraz najnowszego, 15 tomu rocznika naukowego „Acta Cassubiana”. Laudację t. VIII BPK wygłosił prof. Jerzy Treder.

Dwa tygodnie wcześniej (10 kwietnia) Dom Kaszubski był świadkiem wieczoru poezji i prozy ku pamięci *Lecha Bądkowskiego i Jego przyjaciół – Kaszubów Wileńskich*. Gościem honorowym był „ostatni z grona Mu najbliższych” – Zbigniew Szymański. Utwory prezentowali Halina Słojewska-Kołodziejowa i Ryszard Ronczewski. Spotkanie prowadził prof. Józef Borzyszkowski.

W Tawernie Kaszubskiej „Mestwin”, 8 maja 2014 roku, odbyło się spotkanie z dr. Henrykiem Kaczorowskim z Ciechanowa, profesorem języka polskiego w byłym Liceum Pedagogicznym w Kościerzynie. Głównym punktem programu była promocja książki profesora *Z dziejów polskiej myśli pedagogicznej* (Opinogóra 2013), którą należy uważać „za szczególny wyraz hołdu dla takich mistrzów pedagogów, jak: Bolesław Prus, Bogdan Nawroczyński i Czesław Czapów”. Książkę zaprezentowała prof. Lidia Burzyńska-Wentland, a na spotkanie przybyło spore grono uczniów Profesora z kościerskiego Liceum.

Odbyło się też kilka spotkań promocyjnych książki Justyny Pomierskiej *Przysłowia kaszubskie – studium paremiografii i paremiologii*. Pierwsze z nich miało miejsce na zamku w Bytowie, w Miejskiej Bibliotece Publicznej na zaproszenie bytowskiego oddziału ZKP w dn. 27 kwietnia 2014 r. Laudację wygłosił prof. Jerzy Treder. Drugie odbyło się w Tawernie Kaszubskiej „Mestwin”, 22 maja 2014 roku. Laudację wygłosiła prof. Aneta Lewińska. Trzecia zaś promocja tego

dzieła odbyła się w poniedziałek 23 czerwca 2014 r. w Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie, gdzie laudację wygłosił prof. Jerzy Samp.

Dnia 25 czerwca 2014 r. Instytut Kaszubski zorganizował w Domu Kaszubskim w Gdańsku promocję książki Anety Lewińskiej *Ojców mowę znać należy. Język elementarzy polskich wydawanych na Pomorzu Gdańskim w latach 1840–1920 jako narzędzie kształcenia i wychowania*, która zgromadziła liczne grono słuchaczy. Laudację wygłosiła prof. Izabela Kępka.

Z okazji 110. rocznicy urodzin Anny Łajming, 24 lipca 2014 r. w Szkole Podstawowej w Przymuszewie odbyły się okolicznościowe uroczystości zorganizowane wspólnie przez Instytut, władze gminy Brusy oraz Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie. W programie znalazły się promocje trzech książek, w tym wydanej przez Instytut Kaszubski *Childhood / Dzieciństwo. Memoirs / Wspomnienia I* Anny Łajming, w tłumaczeniu Blanche Krbeček i Stanisława Frymarka oraz z przedmową Józefa Borzyszkowskiego. Dwie pozostałe książki to wznowiony utwór dramatyczny *Parzyn*, wydany przez wydawnictwo ZK-P ze wstępem prof. Daniela Kalinowskiego oraz *Bajki dla dzieci A. Łajming*, wydane przez jej Prawnuka! Zwieńczeniem uroczystości był obrazek sceniczny pt. *Dzieciństwo Anny Łajming*, zaprezentowany przez Teatr Obrzędu Ludowego „Zaboracy” pod kierunkiem Danuty Miszczyk z Centrum Kultury i Biblioteki im. Jana Karnowskiego w Brusach. W uroczystości wzięło udział bardzo wielu gości z bliższej i dalszej okolicy, łącznie z rodziną A. Łajming. Na koniec wszyscy przemaszerowali pod dom urodzin pisarki i złożyli tam wiązanek kwiatów pod pamiątkową tablicą, a także odśpiewali hymn kaszubski.

Dnia 11 września 2014 roku odbyła się promocja książki, wydanej przez Zarząd Główny Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego, *Bezsens i sens choroby nieodwracalnej*, ostatniego dzieła autorstwa Brunona Synaka, zmarłego niedawno profesora socjologii, działacza i polityka oraz członka Instytutu Kaszubskiego. O książce mówił prof. Cezary Obracht-Prondzyński.

W Tawernie Mestwin dnia 15 października 2014 r. odbyła się promocja dwóch raptularzy kaszubskich, Tadeusza Jabłońskiego *Raptularzyk z początku XXI wieku* (Gdańsk 2014), wydanego przez Instytut Kaszubski oraz Daniela Kalinowskiego, *Raptularz literacki* (Gdańsk 2014), wydany przez Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie. Obie książki zaprezentował prof. Andrzej Ceynowa.

W ramach Targów Książki w Krakowie Instytut Kaszubski wspólnie z ZK-P przygotował dwa bloki seminaryjne. Pierwszy, zatytułowany *Losy gdańszczan. Mała ojczyzna z żydowskiej perspektywy (Franka Meislera „Zaułkami pamięci. Gdańsk – Londyn – Jaffa”)*, odbył się 24 października. Poprowadzili go dr Miłoslawa Borzyszkowska-Szewczyk i prof. Daniel Kalinowski. Dzień później, 25 października prof. Daniel Kalinowski wygłosił wykład pt. *Kaszubi żyją... O sytuacji najnowszej literatury kaszubskiej*.

* * *

W tym miejscu należy wspomnieć o jeszcze innych przedsięwzięciach, w które zaangażowani byli członkowie Instytutu. Pierwszą była wiosenna uroczystość odsłonięcia na domu należącym do potomków doktora Augustyna Wika-Czarnowskiego w Helu tablicy pamiątkowej poświęconej temu wybitnemu działaczowi, homeopacie, autorowi m.in. *Poradnika Zdrowia* wydawanego w Berlinie, po I wojnie światowej mieszkańca Helu, pochowanego na miejscowym cmentarzu. Tablica została ufundowana przez córkę Heliodorę Sosin przy udziale Instytutu Kaszubskiego.

Druga uroczystość odbyła się 4 maja 2014 roku w pierwszą rocznicę poświęcenia figury radosnej Matki Boskiej Leśnej w Wielkim Buczku. Wzięli w niej udział, obok gospodarzy na czele z prof. Jowitą Kęcińską-Kaczmarek, także prezes Instytutu Kaszubskiego prof. Józef Borzyszkowski oraz ks. prałat dr Bogusław Głodowski.

Instytut Kaszubski uświetnił również IV Światowy Zjazd Gdańszczan, który odbył się w lipcu 2014 roku. Z tej okazji przygotowano polskie tłumaczenie wspomnień Franka Meislera pt. *Zaułkami pamięci. Gdańsk – Londyn – Jaffa*. Tłumaczenia dokonali Agata Teperek i Andrzej Szewczyk, zaś książkę opracowała Miłoslawa Borzyszkowska-Szewczyk. Frank Meisler, rzeźbiarz i architekt, urodził się w 1925 roku w Wolnym Mieście Gdańsku; pochodził z zakorzenionej w regionie Kaszub i Pomorza od pokoleń rodziny żydowskiej. Uratowany z Holokaustu w ramach akcji kindertransportów, opisał swoje dzieciństwo i młodość do momentu zamieszkania w Izraelu, uwzględniając liczne wątki kaszubskie.

W ramach Zjazdu odbył się Kongres Gedanistyczny. Podczas jego obrad prezes Instytutu prof. J. Borzyszkowski wygłosił referat: *Kaszubi w Gdańsku. Gdańsk stolicą Kaszub? – raz jeszcze*.

W tym samym miesiącu w Pruszczu Gdańskim odbył się XVI Zjazd Kaszubów. Wzięli w nim udział Górale, m.in. Kazimierz Tischner, Sylwia Plucińska z zespołem „Podhale” – grupa spiska z Jurgowa i Marek Zięba z Zespołem Regionalnym „Starosądeczanie”, z którymi osobne spotkanie, z udziałem prezesa Józefa Borzyszkowskiego i prezesem ZK-P Łukaszem Grzędzickim, odbyło się w Kaszubskim Uniwersytecie Ludowym we Wieżycy.

W dniu 1 sierpnia 2014 roku w Muzeum we Wdzydzach Kiszewskich dr Miłoslawa Borzyszkowska-Szewczyk wzięła udział w dyskusji na temat miejsca Kaszub w narracjach polskich, niemieckich i kaszubskich podczas seminarium, prowadzonego przez dr. Michała Szulca (Universität Potsdam, Historisches Institut, Neuere Geschichte) w ramach objazdu studyjnego po Pomorzu Gdańskim.

Należy również podkreślić, że w ramach konferencji *Rola i miejsce instytucji humanistycznych w systemie nauki polskiej i europejskiej* (16–17 czerwca 2014), która towarzyszyła obchodom jubileuszu 80-lecia Instytutu Śląskiego w Opolu, prezentacji działalności i osiągnięć Instytutu Kaszubskiego dokonał prof. Miłoś Reźnik.

Prof. Miłoś Reźnik, członek Instytutu Kaszubskiego, został wybrany na stanowisko dyrektora Niemieckiego Instytutu Historycznego w Warszawie. Inauguracja kadencji, na której Instytut Kaszubski reprezentowała dr Miłoslawa Borzyszkowska-Szewczyk, odbyła się 10 października w Pałacu Krasickich – siedzibie Niemieckiego Instytutu Historycznego w Warszawie.

W dniu 15 października 2014 roku w Rosyjskim Centrum Kultury i Nauki w Gdańsku odbyło się otwarcie wystawy fotograficzno-dokumentalnej pt. *Pierwsza wojna światowa 1914–1918*. Jej współorganizatorami były: Stowarzyszenie Współpracy „Polska–Wschód”, Kaliningradzkie Obwodowe Muzeum Historii i Sztuki, Polska Akademia Nauk Biblioteka Gdańska oraz Instytut Kaszubski w Gdańsku.

Dzięki staraniom prof. dr. hab. n. med. Janusza Limona – wiceprezesa Oddziału Gdańskiego PAN oraz prezesa Instytutu Kaszubskiego, prof. Józefa Borzyszkowskiego, Rada Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności powołała w Gdańsku Stację Naukową PAU, której siedziba znajduje się w Gdańskim Oddziale PAN przy ul. Jaśkowa Dolina. Na mocy uchwały Rady PAU z 28 października 2014 roku organizatorem Stacji Naukowej PAU w Gdańsku i jej Komisji Kaszubskiej został prof. Józef Borzyszkowski. Wkrótce prof. Borzyszkowski ma przedstawić propozycję składu Rady Naukowej Stacji oraz pierwszego założycielskiego składu Komisji w liczbie około 10 osób. Na wniosek organizatora pierwszego przewodniczącego Komisji powoła Rada PAU w Krakowie.

Warto również odnotować, iż członek Instytutu Kaszubskiego, prof. Andrzej Romanow jest (od 2011 roku) członkiem Komisji Prasoznawczej PAN (Oddział w Krakowie) oraz członkiem Rady Naukowej „Rocznika Historii Prasy Polskiej”.

* * *

W minionym roku Instytut Kaszubski wzbogacił się o cenne dary rzeczowe w postaci książek. Dużą część swego gdańskiego, kaszubskiego i pomorskiego księgozbioru ofiarował członek Instytutu prof. Eugeniusz S. Kruszewski. Podobny gest wykonał także dr Jerzy Szews. Instytut otrzymał również duplikaty książek z Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku, Biblioteki PAU i PAN w Krakowie oraz Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, a swoje opracowania genealogiczne podarował także Peter von Lipinsky z Edmonton, nieustrudzony krzewiciel kaszubszczyzny w Kanadzie i Stanach Zjednoczonych.

Z kolei Instytut Kaszubski podarował znaczny zbiór książek Instytutowi Archeologii i Etnologii UG do biblioteki zorganizowanej przez Koło Naukowe Etnologów.

* * *

Tak różnorodna, rozbudowana i bogata działalność wymaga odpowiedniego wsparcia finansowego. Zapewnienie środków na działalność Instytutu Kaszubskiego związane jest m.in. ze składaniem i rozliczaniem wielu wniosków kierowanych do różnych organizacji i instytucji o sfinansowanie pojedynczych przedsięwzięć, za które odpowiedzialni są w głównej mierze członkowie Zarządu. Bardzo ważnymi partnerami finansowymi i mecenasami Instytutu były w 2014 roku Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Samorząd Województwa Pomorskiego oraz władze Miasta Gdańska.

Równie istotna jest współpraca z organizacjami pozarządowymi, przede wszystkim Zrzeszeniem Kaszubsko-Pomorskim oraz jego licznymi oddziałami terenowymi, Kaszubskim Uniwersytetem Ludowym, Polskim Towarzystwem Ludoznawczym itd., także z uczelniami, przede wszystkim z Uniwersytetem Gdańskim i Akademią Pomorską w Słupsku. Z licznymi muzeami, przede wszystkim z Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie, Muzeum Zachodniokaszubskim w Bytowie, Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku, Muzeum Miasta Gdyni. Z bibliotekami (np. z Gminną Biblioteką Publiczną w Bolszewie, Biblioteką Gdańską PAN, Wojewódzką i Miejską Biblioteką Publiczną w Gdańsku, Biblioteką Główną Uniwersytetu Gdańskiego), z archiwami, instytucjami kultury (np. Instytutem Kultury Miejskiej w Gdańsku, Nadbałtyckim Centrum Kultury, lokalnymi ośrodkami kultury). Ważne jest dla nas także wsparcie pozyskiwane np. z Nadleśnictw (w Przymuszewie, Kościerzynie i Bytowie).

W tym miejscu podziękować należy wszystkim instytucjom i osobom prywatnym, które w jakikolwiek sposób, materialnie, radą czy pracą wolontariacką wspomogły działania Instytutu Kaszubskiego w roku 2014. Podkreślić też trzeba, że osiągnięcia i sukcesy Instytutu są efektem zaangażowania i oddania pracowników oraz członków stowarzyszenia.